

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Super Canticum Canticorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

CAPITVLA LIBRI
CANTICI CANTICORVM.

- 1 Osculetur me osculo oris sui.
- 2 Adolescentula dilexerunt te.
- 3 Posuerunt me custodem in vineis : vineam meam non custodivi.
- 4 Indica mihi quem diligit anima mea , ubi pascas , ubi cubes in meridie ?
- 5 Item unde supra.
- 6 Nisi cognoveris te , o pulchra inter mulieres , egredere , &c.
- 7 Donec rex in recubitu suo est , nardus mea dedit odorem suum.
- 8 Fulcite me floribus , & stipate me malis , quia amore languo.
- 9 Vulnerata charitate ego sum.
- 10 Lava ejus sub capite meo , & dextera illius amplexabitur me.
- 11 Ecce iste venit saliens in montibus , transficiens colles.
- 12 En ipse stat post parietem nostrum , respiciens per fenestras , prospiciens per cancellos.
- 13 Surge , propera , amica mea , formosa mea , &c.
- 14 In lectulo meo per noctem quaesivi illum , & non inveni.
- 15 Quaesivi illum , & non inveni : invenerunt me vigilantes , qui custodiunt civitatem . Num quem , &c.
- 16 Item unde supra.
- 17 Item unde supra.
- 18 Item unde supra.
- 19 Item unde supra.
- 20 Item unde supra.
- 21 Quae est ista , quae ascendit per desertum , sicut virgula fumi ex aromatibus myrrha , &c.
- 22 Omnes tenentes gladios , & ad bella doctissimi.
- 23 Vniuscujusque ensis super femur suum . propter timores nocturnos.
- 24 Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani , &c.
- 25 Dentis tui sicut greges detonsarum , ascendentium de lavacro.
- 26 Sicut vitra coccinea labia tua , & eloquium tuum dulce.
- 27 Duo ubera tua , sicut duo hinnuli capreae gemelli , qui pascuntur in liliis , donec aspi-ret dies , & inclinentur umbra.
- 28 Coronaberis de capite Amana , & de vertice Sanir , &c.
- 29 Meliora ubera tua vino.
- 30 Mel & lac sub lingua tua.
- 31 Surge Aquilo , & veni Ausser , perfla hortum meum ; & fluent aromata illius.
- 32 Ego dormio , & cor meum vigilat.
- 33 Item unde supra.
- 34 Dilectus meus misit manum suam per foramen , & venter meus intremuit ad tactum illius.

- A 35 Anima mea liquefacta est , ut locutus es.
- 36 Caput ejus aurum optimum.
- 37 Pulchra es amica mea , suavis et decora , etc.
- 38 Sicut cortex mali punici gena tua absque occultis tuis.
- 39 Quae est ista , quae progreditur quasi aurora consurgens ?
- 40 Item unde supra.
- 41 Nasus tuus sicut turris , quae est in Libano.
- 42 Item unde supra.
- 43 Manè surgamus ad vineas , videamus si floruit vinea , si flores fructus parturiunt.
- B 44 Quae est ista , quae ascendit dealbata ?
- 45 Pone me sicut signaculum super cor tuum.
- 46 Fortis est ut mors dilectio.
- 47 Soror nostra parvula est , et ubera non habet.
- 48 Quae habitas in hortis amici , ausculta : fac me audire vocem tuam.
- 49 Fuge , dilecte mi , fuge.

CINCIPIT EXPOSITIO

SVPER CANTICVM CANTICORVM.

CAPUT I.

Osculetur me osculo oris sui.

Cant. 1. 4

ANCTA Ecclesia quorū praecepta ex ejus ^{In exp. B.} praedicatione cognovit , quasi tot oris ^{1ob. 14. 4.} ejus oscula accepit . Osculum recte ^{20.} Conditoris sui desiderat , quae se ei obsequi per amorem parat.

CAPUT II.

Adolescentula dilexerunt te.

Cant. 1. 4

SCRIPTURA enim sacra saepe adolescentiam pro novitate vitae ponere consuevit . Unde venienti sponso dicitur : *Adolescentula dilexerunt te* , id est , electorum animae gratia baptismatis renovatae : quae non vitae veteris usu deficiunt , sed novi hominis conversatione decorantur . ^{In exp. B. 1ob. 14. 4.}

CAPUT III.

Posuerunt me custodem in vineis : vineam meam non custodivi.

Cant. 1. 5

VINEAE quippe , nostrae actiones sunt , quas usu ^{Hom. 17. in} quotidiani laboris excolimus . Sed custodes in ^{Evang.} vineis positi , nostram vineam minime custodimus , ^{longe ultra} quia dum extraneis actionibus implicamur , ministerium actionis nostrae negligimus . ^{med.}

CAPUT IV.

Indica mihi , quem diligit anima mea , ubi pascas , ubi cubes in meridie.

Cant. 1. 6

ERVORUM quippe hinnulus , Dominus appellatur , juxta assumptam carnem ; antiquorum filius patrum . Ferventior vero in meridie aëstus ar- ^{Hom. 11. in} ^{Evang.} ^{post med.}

deficit, & umbrosam locum hinnulus querit, quem A Æstus igne non afficit. In illis ergo cordibus Dominus requiescit, quæ amor præsentis sæculi non incendit, quæ carnis desideria non exurunt, quæ incensa suis anxietatibus in hujus mundi concupiscentiis non ardescunt. Umbrosa ergo loca in meridie ad pascendum hinnulus querit, quia talibus mentibus Dominus pascitur, quæ per respectum gratiæ temperata, corporalibus desideris non uruntur.

CAPUT V.

Item unde supra.

In expos. B. **P**ascitur quippe Dominus, cum bonis nostris actibus delectatur. Cubat verò in meridie, cum ex desideris carnalibus ardenti corde reproborum, apud electorum suorum pectora refrigerium invenit cogitationis bonæ.

CAPUT VI.

Cant. 1. c. *Nisi cognoveris te, ò pulchra inter mulieres; egredere & abi post vestigia gregum, & pascere hædos tuos.*

In expos. B. **I**D est, nisi honorem tuum, quo ad similitudinem Dei es condita, bene vivendo cognoveris, à conspectu meæ contemplationis egredere, & imperitorum vitam imitare populorum. Semetipsam namque ea, quæ est inter mulieres pulchra, cognoscit, quando electa quæque anima etiam inter peccantes posita, quòd ad Auctoris sui imaginem ac similitudinem sit condita, meminit: & juxta perceptæ similitudinis ordinem incedit. Quæ si se non cognoscit, egreditur: quia à secreto sui cordis expulsa, in exterioribus concupiscentiis dissipatur. Egressa verò abit post vestigia gregum, quia sua interna deserens, ad laram videlicet viam ducitur, & sequitur exempla populorum. Nec jam agnos, sed hædos pascit: quia non innoxias cogitationes mentis, sed nutrire pravos motus carnis intendit.

CAPUT VII.

Cant. 1. c. *Donec Rex in recubitu suo est, nardus mea dedit odorem suum.*

In expos. B. **A**psi apertè dicat: Quousque meis obtutibus rex apud se in requie secreti caelestis absconditur, electorum vita miris virtutum odoribus exercetur, ut quòd adhuc eum quem appetit, non videt, ardentius per desiderium flagret. Rege quippe in recubitu suo posito, nardus odorem dat, dum quiescente in sua beatitudine Domino, Sanctorum virtus in Ecclesia magna nobis gratiam suavitatis administrat.

CAPUT VIII.

Cant. 2. a. *Fulcite me floribus, & stipate me malis: quia amore languo.*

Hom. 15. in **Q**uid namque sunt flores, nisi animæ bonum opus inchoantes, & desiderium caeleste redolentes? Quid mala de floribus, nisi perfectæ jam bonorum mentes, quæ ad fructum perveniunt boni operis, de initio sanctæ propositionis? Quæ ergo amore languet, fulciri querit floribus, stipari malis: quia si illum, quem desiderat videre, adhuc non permittitur, magna ei est consolatio, si de aliorum profectibus lætetur. Anima ergo sancto amore languida, floribus, malisque fulciatur, ut requiescat

in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei.

CAPUT IX.

Vulnerata charitate ego sum.

Cant. 2. a

Malè enim sana anima, atque in hujus exilij cæca securitate prostrata, nec videbat Dominum, nec videri requirebat à Domino. Percussa autem charitatis ejus spiculis, vulneratur in intimis affectu pietatis, ardet desiderio contemplationis. Et miro modo vivificatur ex vulnere, quæ prius mortua jacebat in salute. Æstuat, anhelat, etiam videre desiderat quem fugiebat. Percussione ergo ad salutem reducitur, quæ ad securitatem quietis intimæ, amoris sui perturbatione revocatur. Sed cum sauciata mens anhelare in Deo cœperit, cum cuncta mundi hujus blandimenta despiciens, ad supernam se patriam per desiderium tendit, ad tentationem ei protinus vertitur, quidquid amicum prius in sæculo, blandumque putabatur. Nam qui peccantem amare consueverant, rectè viventem crudeliter impugnant, & rectus in Deo animus carnis suæ bella tolerat, in qua prius vitiis serviens delectabiliter jacebat. Voluptates præcæ ad memoriam redeunt, & contradicentem mentem gravi certamine affligunt. Sed dum transitorio labore atterimur, à perpetuo dolore liberamur.

In expos. B. *Tob. 1. 6. c. 14. circ. med. Idem locus explicatur hom. 15. in Ezech. longè post prim.*

CAPUT X.

Leva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cant. 2. a

Sinistram Dei, prosperitatem videlicet vitæ præsentis, quasi sub capite posuit, quam intentione summi amoris premit. Dextera verò Dei eam amplectitur, quia sub æterna ejus beatitudine tota devotione continetur.

Cura post. *1. 27. ante med.*

CAPUT XI.

Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Cant. 2. b

Consideravit namque tantorum operum culmina, & ait: *Ecce iste venit saliens in montibus.* Veniendo quippe ad redemptionem nostram, quodam, ut ita dixerim, saltus dedit. De cælo venit in uterum, de utero venit in præsepe, de præsepe venit in crucem, de cruce venit in sepulcrum, de sepulcro rediit in cælum. Ecce, ut nos post se currere faceret, quosdam pro nobis saltus manifestata per carnem Veritas dedit.

Hom. 19. in *Evang. circ. fin.*

CAPUT XII.

En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Cant. 2. b

Qui enim humanis oculis hoc, quod de mortali natura assumpsit, ostendit, & in ipso invisibilis permanit, in aperto se videre quærentibus, quasi post parietem stetit: quia videndum se manifesta majestate non præbuit. Quasi enim post parietem stetit, qui humanitatis naturam, quam assumpsit, ostendit, & divinitatis naturam humanis oculis occultavit. Unde & illic subditur: *Respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.* Quisquis enim per fenestras, vel per cancellos respicit, nec totus lætetur, nec totus videtur. Sic nimirum Redemptor noster ante dubitantium oculos factus est; quia si miracula faciens nil pertulisset, ut homo, plene eis apparuisset Deus: & rursus humana patiens, si nulla fe-

Hom. 13. in *Ezech. longè post med.*

cisset, ut Deus, putaretur purus homo. Sed quia & divina fecit, & humana pertulit, quasi per fenestras, vel per cancellos ad homines prospexit, ut Deus & apparet ex miraculis, & lateret ex passionibus; & homo cerneretur ex passionibus, sed tamen esse ultra homines ex miraculis agnosceretur.

CAPUT XIII.

Cant. 2. b Surge, propera, amica mea, formosa mea, et veni: jam enim hiems transiit, imber abiit, et recessit.

In expof. B. Job. l. 27. c. 14. in fin. **T**Ranfeunte hieme, imber recedit: quia cum vita praefens peragitur, in qua nos ignorantia nubilo carnis corruptibilis torpor astrinxerat, omne ministerium praedicationis cessat. Clarius quippe per nos tunc videbimus hoc quod sanctorum nunc vocibus obscurius audimus.

CAPUT XIV.

Cant. 3. a In lectulo meo per noctem quaesivi illum, et non inveni.

In expof. B. Job. l. 8. c. 13. in princ. **I**N lectulo quippe, & per noctem dilectus quaeritur; quia nimirum invisibilis Conditoris species repressa omni corporea visionis imagine, in cubili cordis invenitur.

CAPUT XV.

Cant. 3. a Quaesivi illum, & non inveni. Invenierunt me vigiles, qui custodiunt civitatem: Num quem diligit anima mea, vidistis? Cum paululum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea.

Hom. 25. in Evang. aliquando post princ. **D**ilectum in lectulo quaerimus, quando in praefentis vitae aliquantula requie, Redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quaerimus: quia etsi jam in illo mens vigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non invenit, restat ut surgat, & civitatem circumeat, id est, sanctam electorum Ecclesiam mente & inquisitione percurrat. Per vicos eum & in plateis quaerat, id est, per angusta & lata gradientes aspiciat, ut si qua invenire in eis valeat, ejus vestigia exquirat: quia sunt nonnulli etiam vitae saecularis, qui imitandum aliquid habeant de actione virtutis. Querentes autem nos vigiles inveniunt, qui custodiunt civitatem: quia sancti Patres, qui Ecclesiae statum custodiunt, bonis nostris studiis occurrunt, ut suo vel verbo, vel scripto nos doceant. Quos cum paululum pertransimus, invenimus quem diligimus: quia Redemptor noster, etsi humilitate homo inter homines, divinitate tamen super homines fuit. Cum ergo transeuntur vigiles, dilectus invenitur: quia cum Prophetas & Apostolos infra ipsum esse conspiciamus; illum, qui naturam Deum est, esse supra homines consideramus. Prius ergo non inveniendus quaeritur, ut post inventus; strictius teneatur.

CAPUT XVI.

Item unde supra.

In expof. B. Job. l. 27. c. 14. post med. **D**ilectus in lectulo per noctes quaeritur, quia intra secreta cordis cubilia, in tribulatione spiritus desideratur. Quem tamen quaerens sponsa non invenit: quia electa quaeque anima jam quidem

amoris ejus facibus flagrat, sed adhuc quaesiti negatur species, ut amantis desiderium crescat. Et quasi in siti aqua subtrahitur, ut ejusdem sitis aetius augetur: & quod hanc diutius sitiens desiderat, eo quandoque, cum invenerit, avidius sumat. Sed hanc quaerentem vigiles inveniunt, eamque vulnerant, & ejus pallium tollunt: quia unamquamque animam Redemptoris sui jam speciem requirentem, cum solliciti doctores inveniunt, hanc per praedicationis verbum caelestis amoris spiculis vulnerant. Et si quod ei adhuc de vetusta conversatione tegmen inest, subtrahunt: ut quod exuta ab hujus mundi onere reddatur, eo, is, qui quaeritur, ab illa citius inveniat.

CAPUT XVII.

Item unde supra.

Hom. 19. in Exod. circa med. **I**N lectulo enim dilectum quaerit, quando in ipso suo otio, & vacatione, quam appetit, jam videre anima Dominum concepsit, jam ad eum exire desiderat, jam carere praefentis vitae tenebris anhelat. Sed quaerit illum, & non invenit: quia quamvis magno amore desideret, adhuc tamen ei videre non conceditur, quem amat.

CAPUT XVIII.

Item unde supra.

In expof. B. Job. l. 11. c. 4. in fin. **A**bscondit se sponsus cum quaeritur, ut non inventus ardentius quaeratur: & differtur quaerens sponsa, ne inveniat, ut tarditate sua capaciore reddita, multiplicius quandoque inveniat quod quaerbat.

CAPUT XIX.

Item unde supra.

In expof. B. Job. l. 11. c. 4. in fin. **Q**uos vigiles qui civitatem custodiunt, nisi priores Patres vel Prophetas accipimus, qui studuerunt ad custodiam nostram sanctae praedicationis voce vigilare? Sed cum Redemptorem suum Ecclesia quaereret, in ipsis antiquis praedicatoribus spem figere noluit, quae dicit: *Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea.* Istum quippe inveniri non potuisset, si istos pertransire noluisse. In istis se custodibus infideles fixerant, qui Christum Dei filium unum quemlibet esse illorum credebant. Voce igitur ac fide Petri inventos vigiles, sancta Ecclesia transit, quae Prophetarum Dominum unum quemlibet ex Prophetis credere contempsit.

CAPUT XX.

Item unde supra.

In expof. B. Job. l. 27. c. 14. post med. **P**aululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea: Quia visionis ejus mens avida nisi Prophetarum aestimationem, nisi Patriarcharum celsitudinem, nisi cunctorum hominum mensuram transcenderet, eum, qui est super homines, non inveniret. Transire ergo vigiles, est etiam eos, quos miratur anima, in ejus comparatione postponere: & tunc is, qui quaerebatur, cernitur, si homo quidem, sed tamen extra mensuras hominum creditur.

CAPUT XXI.

Cant. 3. c. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrha, & thuris, & universi pulveris pigmentarij?

In expof. B. Job. l. 1. c. 20 circa finem. Sancta Ecclesia sicut fumi virgula ex aromatibus ascendit, quia ex vitæ suæ virtutibus in interni quotidie incensi rectitudinem proficit, nec sparsa per cogitationes defluit, sed sese intra arcana cordis in rigoris virga constringit. Quæ ea quæ agit, dum recogitare semper ac retractare non desinit, myrrham quidem & thus habet in opere, sed pulverem in cogitatione.

CAPUT XXII.

Cant. 3. c. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi.

In exp. B. Job. l. 19. c. 11. vers. fin. Ephes. 6. Quid in divina Scriptura per gladium figuretur, Paulus aperuit dicens: *Et gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Salomon autem non ait: Omnes habentes gladios, sed tenentes: quia videlicet verbum Dei non est mirabile solummodo scire, sed facere. Habet quippe, sed non tenet gladium, qui divinum quidem eloquium novit, sed secundum illud vivere negligit: & doctus esse ad bella jam non vellet, qui spiritualem, quem habet, gladium minimè exercet. Nam resistere tentationibus omnino non sufficit, qui hunc verbi Dei tenere gladium malè vivendo postponit.

CAPUT XXIII.

Cant. 3. c. Vniuscujusque ensis super fœmur suum propter timores nocturnos.

In expof. B. Job. l. 20. c. 1. ante med. eadem repetuntur. Psal. par. 3. c. 3. in med. Psal. 2. Nocturni quippe timores sunt insidiæ tentationis occultæ. Ensis autem super fœmur, est custodia vigilans, carnis illecebras premens. Ne ergo nocturnus timor, id est, occulta & repentina tentatio subrepat, semper necesse est, ut fœmur nostrum superpositus custodiæ ensis premat. Sancti etenim viri sic de spe certi sunt, ut tamen semper sint de tentatione suspecti: quippe quibus dicitur: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum timore.*

CAPUT XXIV.

Cant. 3. d. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum media charitate constravit propter filias Hierusalem.

Hom. 15. super Ezech. in med. Neque enim credendum est, Salomonem tantæ magnitudinis regem, qui sic immensis divitiis affuebat, ut pondus auri ejus æstimari non posset, & argentum in diebus illis pretium non haberet, quia ferculum sibi ligneum fecit. Sed est Salomon, videlicet pacificus noster, qui sibi de lignis Libani ferculum fecit. Libani quippe ligna cedrina valde sunt imputribilia. Ferculum itaque regis nostri sancta Ecclesia est, quæ de fortibus patribus, id est, de imputribilibus mentibus est constructa. Quæ rectè ferculum dicitur: quia ipsa fert quotidie animas ad æternum convivium Conditoris sui. Cui ferculo columnæ argenteæ factæ sunt: quia prædicatores Ecclesie. Greg. Tom. III.

A ecclesia sanctæ, eloquij luce resplendent. Est autem cum columnis argenteis reclinatorium aureum, quia per hoc quod à sanctis prædicatoribus lucidè dicitur, mentes audientium fulgorem claritatis animæ, in qua reclinentur, inveniunt. Per hoc enim quod luculentè & apertè audiunt, in illud, quod clarescit, in corde requiescunt. Columnæ ejus argenteæ, & reclinatorium aureum factum est: quia per lucem sermonis invenitur apud animum claritas quietis. Illius jam quippe fulgor internus mentem irradiat, ut per intentionem ibi requiescat, ubi prædicationis gratia non quærebatur. Sed ad hoc, quod clarum intus ostenditur, qualis sit ascensus adjungit, cum de eodem ferculo protinus subdit: *Ascensum purpureum.* Vera quippe purpura, quia de sanguine tingitur, non immeritò in colore sanguinis videtur: quia maxima multitudo fidelium in exordio nascentis Ecclesiæ per martyrij sanguinem pervenit ad regnum. Rex noster ascensum purpureum fecit in ferculo, quia ad clarum, quod intus aspicitur, per tribulationem sanguinis pervenitur. Quid ergo nos miseri, atque ab omni fortitudine destituti, quid acturi sumus? Ecce in hoc ferculo columnæ esse non possumus: quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumen emicat prædicationis. Reclinatorium aureum non habemus, quia necdum, sicut oportet, per intellectum, spiritualem requiem internæ claritatis aspiciamus. Ascensus purpureus non sumus: quia pro Redemptore nostro fundere sanguinem non valemus. Quid ergo de nobis agendum est? quæ spes erit, si nullus ad regnum pervenit, nisi qui summis præditus virtutibus fuerit? Sed adest quoque nostra consolatio. Amemus, in quantum possumus, Deum; diligamus proximum, & simul quoque nos ad Dei ferculum festinemus: quia sicut illic scriptum est, *Media charitate constravit.*

Habe quippe charitatem, & ibi sine dubio pertinet, ubi & columna argentea erigitur, & ascensus purpureus tenetur. Tamen quia hoc propter nostram infirmitatem dicitur, apertè monstratur, cum illic protinus subditur: *Propter filias Hierusalem.* Sermo etenim Dei, qui non filios, sed filias dicit, quid aliud per sexum fœmineum, quam mentium infirma signavit? Quod ergo illic inter columnas argenteas reclinatorium aureum, & ascensum purpureum inesse media charitas dicitur, propter filias Hierusalem, hoc hic inter thalamos per quinque cubitos designatur: quia & qui in virtutibus infirmantur, si ipsi bona quæ possunt facere cum charitate non negligunt, à Dei ædificio alieni non sunt.

CAPUT XXV.

Dentes tui sicut greges detonsarum ascendentium de lavacro. *Cant. 4. a*

In exp. B. Job. l. 33. c. 23 ante med. Non immeritò Sancti detonsis ac lotis ovibus comparantur, quia innocuam vitam sumentes, in lavacro baptismatis, conversationis pristinae vellera vetusta posuerunt.

CAPUT XXVI.

Sicut vitta coccinea labia tua, & loquium tuum dulce. *Cant. 4. a*

In expof. B. Job. l. 2. c. 27 post med. Vitta quippe crines capitis astringit. Labia ergo sponsæ sicut vitta sunt: quia exhortatione sanctæ Ecclesiæ, cunctæ in auditorum mentibus diffusa cogitationes ligantur; ne amissæ defluant, ne se se per illicita spargant, ne sparsæ cordis oculos deprimant, sed quasi ad unam se intentionem colligant, dum vitta eas sanctæ prædicationis ligat.

Ccc

Quam rectè & coccineam asserit : quia sanctorum A prædicatio solo charitatis ardore flammescit. Quid verò per caput, nisi ea quæ principale uniuersique actionis est, mens ipsa signatur? ut & aliàs dicitur : *Et oleum de capite tuo non deficiat.* Oleum quippe in capite, est charitas in mente : & à capite oleum non deficit, cum charitas à mente non discedit.

Ecc. 9.

CAPUT XXVII.

Cant. 4. b. Duo ubera tua sicut duo hinnuli caprea gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, & inclinentur umbra.

In expos. B. Job. 24. c. 6. ante med.

Quæ sunt duo ubera, nisi ex Judæa & Gentilitate veniens uterque populus, qui in sanctæ Ecclesiæ corpore per intentionem sapientiæ arcano est cordis infixus? Ex quo populo hi, qui electi sunt, idcirco caprea hinnulis comparantur, quia per humilitatem quidem parvos sese ac peccatores intelligunt, sed eis per charitatem currentibus, si qua obstacula de impedimento temporalitatis obuiant, transeunt : & datis contemplationum saltibus, ad superna conscendunt : quia ut hæc agant, præcedentium Sanctorum exempla conspiciunt. Unde & in liliis pasci referuntur. Quid enim per lilia, nisi illorum vita declaratur, qui veraciter dicunt : *Christi bonus odor sumus. Deo?* Electi ergo ut assequi summa prævaleant, conspecta odorifera, & candida iustorum vita fatiantur. Jam quidem videre Dominum sitiunt, jam de ejus contemplatione satiari charitatis æstibus inardescunt. Sed quia in hac vita positi, necdum valent, per præcedentium interim patrum exempla pascuntur. Vnde & aptè illic tempus de ipso liliorum pastu definitur, dum dicitur : *Donec aspiret dies, & inclinentur umbra.* Tamdiu quippe refici iustorum exemplis indigemus, donec præsentis mortalitatis umbras, æterno die aspirante, transeamus. Cum enim hujus temporalitatis umbra transacta ac mortalitate fuerit inclinata : quia ipsius diei internum lumen cernimus, nequaquam jam appetimus, ut ad amorem ejus per aliorum exempla flagremus. Nunc autem, quia necdum eum intueri possumus, summopere necesse est, ut eorum, qui illum perfectè secuti sunt, conspectis actionibus incitemur. Intueamur ergo quam pulchra est agilitas sequentium, & videamus quam turpis hebetudo pigrorum. Statim namque ut bene agentium gesta respicimus, D nosmetipsos, confusione intima ulciscente judicamus. Mox verecundia mentem concutit, mox justè seuiens reatus addicit, & vehementer hoc etiam dilplicit, quod adhuc fortasse turpiter libet.

2^a Cor. 2.

CAPUT XXVIII.

Cant. 4. b. Coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum.

In expos. B. Job. 1. 17. c. 20. circa fi.

Quid aliud leonum nomine, quam dæmonia signantur, quæ ira contra nos atrocissimæ crudelitatis insæviunt? quia & peccatores ad fidem vocati sunt, quorum corda leonum cubilia fuerunt, dum vicissè mortem Dominus eorum confessione creditur, quasi de leonum cubilibus coronatur. Remuneratio E quippe victoriæ corona est. Toties ergo ei coronam fideles offerunt, quoties hunc vicissè mortem ex resurrectione confitentur.

CAPUT XXIX.

Meliora ubera tua vino.

Cant. 4. c.

In expos. B. Job. 1. 30. c. 10. circa fi.

Ubera sunt, quæ in area pectoris fixa, lacte nos potant : quia Prædicatores arcanis summæ contemplationis inhærentes, subtili prædicatione nos nutriunt.

CAPUT XXX.

Mel & lac sub lingua tua.

Cant. 4. c.

Sicut plerique iustorum, cum quosdam agere peruersè conspiciunt, qui duris sunt increpationibus ferendi, in lingua asperitatem sumunt, sed sub lingua mentis suæ benignitatem contingunt. Vnde & sanctæ Ecclesiæ sponsi voce dicitur : *Mel & lac sub lingua tua.* Qui enim mentis suæ dulcedinem aperire inficis nolunt, sed loquentes quadam eos asperitate ferunt, & tamen inter verba aspera quasi latent quiddam dulcedinis intermittunt, hi videlicet non in lingua, sed sub lingua habent dulcedinem : quia inter dura, quæ proferunt, emittunt quadam blanda, & dulcia, quibus contristati mens possit ex benignitate referri. Ita peruersi quique, quia malum non in lingua, sed sub lingua habent, sermonibus dulcia prætentunt, & cogitationibus peruersa moliantur.

In expos. B. Job. 1. 31. c. 12. circa med.

CAPUT XXXI.

Surge Aquilo, & veni Austro : perfusa horum meum, & fluant aromata illius.

Quid nomine Austri, nisi fervor sancti Spiritus designatur : quo dum repletus quique fuerit, ad amorem patriæ spiritualis ignescit. Vnde & sponsi voce in Canticorum Canticis dicitur : *Surge Aquilo, & veni Austro : perfusa horum meum, & fluant aromata illius.* Austro quippe veniente, Aquilo surgens recedit, cum adventu sancti Spiritus expulsus antiquus hostis, qui in torpore mentem constrinxerat, deserit. Atque horum sponsi Austro perfusa, ut aromata defluant : quia nimirum, dum sanctam Ecclesiam donorum suorum virtutibus Spiritus veritatis impleverit, ab ea longè lateque odores boni operis spargit.

In expos. B. Job. 1. 31. c. 12. circa med.

CAPUT XXXII.

Ego dormio, & cor meum vigilat.

Cant. 4. c.

Sciendum est quòd in sacra scriptura tribus modis Somnus accipitur. Aliquando somno mors carnis, aliquando torpor negligentia, aliquando calcatis terrenis desideriis quies vitæ exprimitur. Somni namque vel dormitionis nomine, carnis mors intinatur, sicut Paulus ait : *Nolo vos ignorare, fratres, de dormientibus.* Et paulò post : *Ita & Deus eos qui dormierunt per Jesum adducet cum eo.* Somno rursus torpor negligentia designatur, sicut ab eodem Paulo dicitur : *Hora est jam nos de somno surgere.* Et rursus : *Eviigilate iusti, & nolite peccare.* Somno quoque calcatis carnis desideriis : vitæ quies figuratur, sicut sponsæ voce in Canticis Canticorum dicitur : *Ego dormio, & cor meum vigilat :* quia videlicet sancta mens quò se à strepitu temporalis concupiscentiæ comprimit, eò verius interna cognoscit : & tantò alacrius ad intima vigilat, quantò se ab exteriori inquietudine occultat.

De somno tribus modis in scriptura loca accipio. In cap. 8. Job. 1. 31. c. 12. circa med. Rom. 13. 1. Cor. 15.

CAPUT XXXIII.

Item unde supra.

Qui exterioribus officiis inoffensè deserviunt, & quæ secreta cordis currere incessabiliter curant, vocem Dei quasi per somnium audiunt, dum in meditatione mentis à carnalibus motibus abstrahunt. Hinc est quòd sponsa in Canticis Canticorum ait : *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Ac si diceret : Dum exteriores sensus ab hujus vitæ sollicitudinibus sopio, vacante mente vivacius interna cognosco. Foris dormio, sed intus cor vigilat : quia dum exteriora quasi non sentio, interiora solerter apprehendo.

In cap. B. Job. 1. 31. c. 12. circa med.

CAPUT XXXIV.

Can. 5. b Dilectus meus misit manum suam per foramen. & venter meus intravit ad tactum eius.

Dilectus manum per foramen mittit, quando virtute sua Dominus nostrum animum per subtilem intellectum pulsat. Et venter in tactu illius contremiscit: quia infirmitas nostra per hoc, quod caelestis gaudij intellectu tangitur, ipsa exultatione turbatur: & fit in mente pavor cum laetitia: quia & si jam sentit quid de caelesti gaudio diligit, adhuc metuit, ne non pereat quod vix tenuiter sentit. Quid igitur restat, nisi ut se ad perfectioris vitae cursum dirigant omnes, qui illa gaudia patriae caelestis agnoscunt.

CAPUT XXXV.

Anima mea liquefacta est.

Mens namque hominis Conditoris sui speciem non quaerentis male dura est: quia in semetipsa remanet frigida: at si ardere jam ex desiderio coeperit, ad sequendum quem diligit liquefacta per ignem amoris currit.

CAPUT XXXVI.

Caput eius aurum optimum.

Vri appellatione in sacro eloquio aliquando divinitatis charitas, aliquando splendor supernae civitatis, aliquando claritas, aliquando nitor gloriae secularis, aliquando pulchritudo sanctitatis accipitur. Auri enim nomine, ipsa intima divinitatis claritas designatur, sicut in Canticorum Canticis sponsi species describitur: Caput eius aurum optimum: quia caput Christi Deus, nil verò est in metallis auro fulgentius. Sponsi caput aurum dicitur, quia ejus humanitas ex divinitatis suae nobis claritate principatur. Rursum auri nomine splendor supernae civitatis accipitur, sicut hanc Joannes se vidisse testatur, dicens: Ipsa civitas aurum mundum simile vitro mundo. Aurum namque ex quo illa civitas constat, simile vitro dicitur, ut & per aurum clara, & per vitrum perspicua designetur. Rursusque auri nomine charitas intumatur, sicut Angelum, quem sibi loqui idem Joannes accepit, ad mamillas zona aurea cinctum vidit: quia nimirum supernorum civium pectora dum poenali jam nequaquam timori subiecta sunt, atque se vicissim nulla scissione solvuntur, ex sola se charitate constringunt. Zonam verò auream circa mamillas habere, est cunctos mutabilium cogitationum motus per solius jam amoris vinculum restringere. Rursus auri nomine, nitor gloriae temporalis exprimitur, sicut per Prophetam dicitur: Calix aureus Babylon. Quid enim Babylonis nomine, nisi hujus mundi gloria designatur? quae calix aureus dicitur: quia dum pulchra esse temporalia ostentat, stultas mentes in sua concupiscentia deebriat, ut speciosa temporalia appetant, & invisibilia pulchra contemnant. Hoc aureo calice prima sponte sua Eva deebriata est: de qua historia Veritas dicit: Quia cum vestitum lignum concupisceret, vidit quod esset pulchrum visu, aspectuque delectabile, & comedit. Aureus ergo Babylon calix est, quia dum visum exterioris pulchritudinis ostendit, sensum internae rectitudinis subtrahit. Rursum auri nomine, splendor sanctitatis accipitur. Sicut Judaeorum populum à splendore justitiae ad nequitiae tenebras commutatam Hieremias deplorat, dicens: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Sicut enim superius diximus, aurum obscuratur, cum consequentibus iniquitatum tenebris, justitiae pulchritudo deseritur, color optimus mutatur, cum splendor innocentiae in foeditatem vertitur culpae.

S. Greg. Tom. III.

CAPUT XXXVII.

Pulchra es amica mea, suavis, & decora sicut Hierusalem. Cant. 6. a lem: terribilis ut castrorum acies ordinata.

Quia Hierusalem pacis visio interpretatur, cujus nomine patria caelestis exprimitur, sancta Ecclesia suavis & decora, ut Hierusalem dicitur: quia ejus vita & desiderium visioni jam pacis intimae comparatur; ut in eo, quod auctorem suum diligit, quòd ejus speciem videre concupiscit, de quo scriptum est: In quem desiderant Angeli prospicere: per ipsa jam amoris sui desideria Angelis similis dicatur. Quae quantum Deo amabilis efficitur, tantò agitur, ut malignis spiritibus terribilis fiat. Qualiter autem sit terribilis sub juncta comparatione ostenditur, id est, ut castrorum acies ordinata. Quid est quòd sancta Ecclesia ab hostibus suis, ut castrorum acies sit timenda: non enim à magno intellectu vacat ista comparatio, & idcirco est subtiliter intuenda. Scimus enim, & constat, quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atque densata, ut in nullo loco interrupta videatur: nam si ita disponitur, ut locus vacuus, per quem hostis possit ingredi, dimittatur: profectò jam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum contra malignos spiritus, spiritualis certaminis aciem ponimus, summo opere necesse est, ut per charitatem semper uniti atque contracti, nunquam interrupti per discordiam inveniamur: quia si qualibet bona in nobis opera fuerint, si charitas desit, per malum discordiae locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos hostis valeat intrare. Antiquus verò inimicus castitatem in nobis, si sine charitate fuerit, non timet: quia ipse nec carne premitur, ut in ejus luxuria dissolvatur. Ab continentiam non timet: quia ipse cibo non utitur, quia necessitate corporis non urgetur. Distributionem terrenarum rerum non timet, si eidem operi charitas desit, quia divitiarum subsidij nec ipse eget: valde autem in nobis charitatem veram, id est, amorem humilem, quem nobis vicissim impendimus, timet; & nimis concordiae nostrae invidet, quia hanc nos tenemus in terra, quam ipse tenere nolens amisit in caelo. Bene ergo dicitur: Terribilis ut castrorum acies ordinata: quia electorum multitudinem eò maligni spiritus pertimescunt, quòd eos per charitatem concordiam munitos contra se & conglobatos aspiciunt.

CAPUT XXXVIII.

Sicut cortex mali punici gene tua absque occultis tuis. Cant. 6. b

Genae quippe sunt sanctae Ecclesiae spirituales patres: qui nunc in ea miraculis coruscant, & velut in ejus facie venerabiles apparent. Cum enim videmus multos mira agere, ventura prophetare, mundum perfectè relinquere, caelestibus desideriis ardere, sicut cortex mali punici sanctae genae rabent.

CAPUT XXXIX.

Quae est ista, quae progreditur quasi aurora consurgens? Cant. 6. c

Aurora Ecclesiae dicitur, quae à peccatorum suorum tenebris ad lucem justitiae permutatur. Unde hanc sponsus in Canticorum Canticis miratur, dicens: Quae est ista, quae progreditur, quasi aurora consurgens? Quasi aurora quippe electorum surgit Ecclesia, quae pravitate pristinae tenebras deserit, & sese in novi luminis fulgorem convertit. In illa igitur luce, quae in districti judicis adventu monstratur, corpus damnati hostis ortum surgentis aurorae non videt: quia cum districtus iudex ad retributionem venerit, iniquus quisque suorum caligine meritorum pressus, quanta claritate sancta Ecclesia in intimum lumen cordis surgat, ignorat. Tunc namque electorum mens in alium rapitur ut divinitatis radiis illu-

Ccc ij

IGO
M
23

stretur, & quod ejus respectu perfunditur, eò ultra se A
gratia coruscante subleuatur. Tunc sancta Ecclesia
plena aurora fit, cum mortalitatis atque ignorantie
tenebras funditus amittit. In iudicio ergo adhuc au-
rora est, sed in regno dies, quia etsi jam cum restaura-
tione corporum lumen videre in iudicio inchoat,
ejus tamen visum plenius in regno consummat. Or-
tus itaque auroræ, est exordium clarescentis Ecce-
siae, quem videre nequeunt reprobi, quia à conspe-
ctu districti iudicis malorum suorum pondere pressi
ad tenebras pertrahuntur.

CAPUT XL.

Item unde supra.

In expos. B.
Iob. l. 29. c. 2.
paulo post
prin.

Sancta Ecclesia celestis vitæ præmia appetens, au-
rora vocata est: quia dum peccatorum tenebras
deserit, justitiæ luce fulgescit. Habemus tamen subti-
lius aliquid, quod considerata qualitate diluculi, vel
auroræ, pensemus. Aurora namque vel diluculum,
noctem præterisse nunciant, nec tamen dici clarita-
tem integram ostentant: sed dum illam pellunt, hanc
suscipiunt, lucem tenebris mixtam tenent. Quid ita-
que in hac vita omnes, qui veritatem sequimur, nisi
aurora, vel diluculum sumus? Quia & quædam jam,
quæ lucis sunt agimus, & tamen in quibusdam adhuc
tenebrarum reliquiis non caremus.

CAPUT XLI.

Nasus tuus sicut turris, quæ est in Libano.

Cant. 7. d.

In expos. B.
Iob. l. 31. c. 17.
post med.

Quid per nasum, nisi provida Sanctorum discre-
tio designatur? Turris verò speculationis in al-
tum ponitur ut hostis veniens à longè videatur. Re-
ctè ergo nasus Ecclesiæ turri in Libano similis dici-
tur: quia Sanctorum provida discretio, dum sollici-
tè circumquaque conspicit, in altum posita, prius-
quam veniat culpa, deprehendit; eamque quò vigi-
lantius prænotat, eò fortius declinat.

CAPUT XLII.

Item unde supra.

Hom. 11. in
Ezec. ali-
quanto post
prin.

Quid per nasum, nisi speculatorum discretio desi-
gnatur? Qui nimirum nasus, & sicut turris esse,
& Libani dicitur: quia videlicet præpositorum dis-
cretio, & munita semper debet esse ex circumspectio-
ne, & in altitudine vitæ consistere, id est, in valle in-
firmi operis non jacere. Sicut enim turris in monte,
idcirco ad speculandum ponitur, ut hostes, qui ve-
niunt, longius videantur: sic prædicatoris vita semper
in alto debet fixa permanere, ut more narium discer-
nat fœtores vitiorum, odoresque virtutum, occursum
malignorum spirituum longè prospiciat, & commif-
sas sibi animas per suam prudentiam cautas reddat.

CAPUT XLIII.

Cant. 7. d. Manè surgamus ad vineas: videamus si floruit vinea, si flores fructus parvurium.

In expos. B.
Iob. l. 12. c.
24. sub fin.

Florent quippe vineæ, cum mentes fidelium bona
opera proponunt, sed fructus non pariunt, si ab
eo, quod proposuerint, aliquibus victi erroribus in-
firmantur. Non ergo intuendum est si vineæ floreat,
sed si flores ad partum fructuum convalescant: quia
mirum non est, si quis bona inchoet, sed valde mi-
rabile est, si intentione recta in bono opere perduret.
Unde fit plerumque, ut si in bono opere recta inten-
tio non tenetur, etiam ipsum hoc opus, quod bonum
creditur, amittatur.

CAPUT XLIV.

Quæ est ista, quæ ascendit dealbata?

Cant. 8. d.

Quia enim sancta Ecclesia celestem vitam natu-
raliter non habet, sed superveniente spiritu, In exp. B.
Iob. l. 11. c. 27. sub fin.
pulchritudine donorum componitur, non alba, sed
dealbata memoratur.

CAPUT XLV.

Pone me sicut signaculum super cor tuum.

Cant. 8. c.

Idcirco namque signaculum rebus ponitur, ne qua
diripiuntur præsumptione temerentur. Sponsus
ergo in corde signaculum ponitur, quando fidei ejus
mysterium in custodia nostræ cogitationis imprimi-
tur; ut ille infidelis servus, nimirum noster adver-
sarius, cum signata fide corda considerat, tentando ea
irrumperet non præsumat.

CAPUT XLVI.

Fortis est ut mors dilectio.

Cant. 8. c.

Sicut mors corpus interimit, sic ab amore rerum
corporalium æternæ vitæ charitas occidit. Nam
quem perfectè absorberit, ad terrena foris desideria
velut insensibilem reddit.

CAPUT XLVII.

Soror nostra parvula est, & ubera non habet.

Cant. 8. c.

Sancta Ecclesia priusquam proficeret per incremen-
ta virtutis, infirmis quibusque auditoribus præbe-
re non potuit ubera prædicationis. Adulta verò Ec-
clesia dicitur, quando Dei verbo copulata, sancto
repleta spiritu, per prædicationis ministerium in filio-
rum conceptione fecundatur, quos exhortando par-
turit, convertendo parit.

CAPUT XLVIII.

Quæ habitas in hortis amici, ausculta: fac me audire vocem tuam.

Cant. 8. d.

In hortis enim unaquæque anima habitat, quæ
etiam viriditate spei est, & bonorum operum re-
plera. Sicca quippe spes est hujus sæculi: quia omnia,
quæ hic amantur, cum festinatione marcescunt. Et
Petrus nos Apostolus festinare admonet, dicens: In
hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, &
immarcescibilem. Quæ ergo jam in hortis habitat,
oportet, ut sponsum suum vocem suam audire faciat,
id est, canticum bonæ prædicationis emittat, in qua
ille delectetur, quem desiderat. Quia amici auscul-
tant, videlicet omnes electi, qui ut ad celestem pa-
triam reviviscant, verba vitæ audire desiderant.

CAPUT XLIX.

Fuge, dilectè mi, fuge.

Cant. 8. d.

Fugit nos, dicimus, quoties id, quod reminisci vo-
lumus, memoriâ non tenemus. Sancta ergo Ec-
clesia postquam mortem ac resurrectionem Domini,
ascensionemque describit, clamat ei prophetico plea-
na spiritu: Fuge, dilectè mi, fuge. Ac si diceret: Tu, qui
ex carne comprehensibilis factus es, ex divinitate tua,
intelligentiam nostri sensus excede, & in teipso no-
bis incomprehensibilis permane.

Finis Expositionis super Cant. Cantic. & in Vetus Testamentum.